

Ο «κόκκινος βαρόνος» και ο «Λόρενς της Αραβίας»

Οι 18 επιδρομές με αεροπλάνα και υδροπλάνα εναντίον της Βρετανίας που έγιναν στα 1916 επέφεραν ασήμαντες ζημιές. Σημαδιακά, ο θάνατος (4 Μαρτίου 1917), στα 79 του χρόνια, του στρατηγού Φερδινάνδου φον Ζέπελιν, εισηγητή των πηδαλιουχούμενων που φέρουν το όνομά του, συνέπεσε και με το τέλος της χρήσης των αερόπλοιων για πολεμικούς σκοπούς. Σταδιακά, τα αντικαθιστούσαν τα αεροπλάνα. Οι ανάγκες του πολέμου τα εκσυγχρόνισαν και τα εφοδίασαν με πυροβόλα όπλα. Ως τότε, οι αντίπαλοι χτυπιούνταν στον αέρα με τουφέκια.

Ο Ρολάν Γκαρός (Garros) από τη μεριά των Γάλλων κατέρριψε τρία γερμανικά αεροπλάνα πριν να πέσει σε εχθρικό έδαφος και να συλληφθεί. Και, στη γερμανική πλευρά, ανέτειλε το άστρο του Μάνφρεντ Φράιχερ, βαρόνου φον Ριχτχόφεν (Richthofen).

Γεννημένος το 1892, ο Ριχτχόφεν ανήκε σε οικογένεια στρατιωτικών. Στα 1912, βρισκόταν στο 1^ο σύνταγμα ιππικού ως υπολοχαγός. Πολέμησε στο ανατολικό μέτωπο κι έπειτα στο δυτικό. Όταν ο πόλεμος μεταβλήθηκε σε μάχες χαρακωμάτων, η μονάδα του εντάχθηκε στο πεζικό. Ο ίδιος μετατέθηκε (1915) στην αυτοκρατορική αεροπορική υπηρεσία. Τον Σεπτέμβριο του 1916, ξεκίνησε πειραματικά την αερομαχία ως συμβολή στις μάχες εδάφους. Τα αεροπλάνα της ομάδας του ήταν βαμμένα με παρδαλά χρώματα και γι' αυτό την ονόμασαν «ιπτάμενο τσίρκο φον Ριχτχόφεν». Το δικό του αεροπλάνο είχε κόκκινο χρώμα. Του έμεινε το όνομα «κόκκινος βαρόνος». Έγινε θρύλος καθώς μετέτρεψε τους ουραμούς σε πεδίο ιπποτικών μονομαχιών. Στη διάρκεια της σύντομης σταδιοδρομίας του κατέρριψε ογδόντα εχθρικά αεροπλάνα. Οι δικοί του υποστήριζαν ότι σκοτώθηκε όταν, στη διάρκεια μιας επιχείρησης, το τριπλάνο του έπεσε σε φράγμα πυρός από επίγεια πυροβόλα. Οι Βρετανοί και οι Γάλλοι υποστηρίζουν ότι τον κατέρριψε μετά από δραματική αερομαχία ο Ρόι Μπράουν (Brown), Καναδός κυβερνήτης αεροπλάνου. Συνέβη στις 21 Απριλίου 1918. Ο «κόκκινος βαρόνος» ήταν τότε 26 χρόνων. Τη θέση του ως αρχηγός στο «ιπτάμενο τσίρκο» κατέλαβε ο Χέρμαν Γκέρινγκ. Ο κόσμος θα τον γνώριζε δυο δεκαετίες αργότερα.

Οι αεροπορικές επιδρομές εναντίον του Λονδίνου, το 1917, προκάλεσαν πολλά θύματα αλλά και ζημιές εκατοντάδων χιλιάδων λιρών. Οι Βρετανοί εξεγέρθηκαν απαιτώντας προστασία. Η βρετανική κυβέρνηση οργάνωσε σύστημα ανίχνευσης με προβολείς για τον εντοπισμό τους τη νύχτα, αντιαεροπορικό πυροβολικό εδάφους και δίκτυο τηλεφωνικής ειδοποίησης, ώστε να προλαβαίνουν τα βρετανικά αεροπλάνα να ανυψωθούν και να

περιμένουν στον αέρα πριν να φθάσει πάνω από πόλη ο εχθρός. Ως τα τέλη του χρόνου, η αντιαεροπορική άμυνα είχε καλά οργανωθεί.

Ο Λόρενς της Αραβίας

Ο Τόμας Έντουαρντ Λόρενς (Laurence) προτιμούσε να τον αποκαλούν Τ. Ε. Λόρενς. Ήταν ο δεύτερος από τους πέντε γιους του έρωτα που κεραυνοβόλησε τον σερ Τόμας Τσάπμαν για τη Σάρα Μάντεν, παιδαγωγό των κοριτσιών του. Οι δυο τους το έσκασαν από την Ιρλανδία και κατέφυγαν στην Ουαλία ως «κύριος και κυρία Λόρενς». Ο Τ. Ε. γεννήθηκε στα 1888. Στα 1896, οι γονείς του εγκαταστάθηκαν στην Οξφόρδη. Το περιβάλλον τον ενέπνευσε να μελετήσει τη μεσαιωνική αρχιτεκτονική. Ξεκίνησε από τη Γαλλία, γνωρίζοντας από κοντά τα κάστρα των σταυροφόρων και συνέχισε τη μελέτη φτάνοντας στη Συρία και την Παλαιστίνη. Η εργασία του υποβλήθηκε στα 1910, απέσπασε έπαινο και του εξασφάλισε υποτροφία από το πανεπιστήμιο της Οξφόρδης. Τη χρησιμοποίησε για να γνωρίσει τον κόσμο και να μάθει ξένες γλώσσες. Αρχές του 1914, εξερευνούσε τη λωρίδα της Γάζας και την περιοχή ανατολικά του Σουέζ, φτάνοντας ως τα βόρεια του Σινά και την Άκαμπα (στην Ερυθρά Θάλασσα, μοναδικό λιμάνι της Ιορδανίας, σήμερα). Κυρίως, μάζευε υλικό για να γράψει το βιβλίο με τίτλο «Οι επτά στύλοι της σοφίας».

Όταν ξέσπασε ο πόλεμος, ο Τ. Ε. Λόρενς προσλήφθηκε στο βρετανικό επιτελείο με καθήκον να εκπονήσει αξιόπιστο χάρτη της περιοχής του Σινά. Τον Δεκέμβριο, ήταν υπολοχαγός στο Κάιρο. Πράκτορες που δρούσαν πίσω από τις γραμμές στα, κατεχόμενα από την ενταγμένη στο μέτωπο των κεντρικών αυτοκρατοριών Τουρκία, αραβικά εδάφη και φυλακισμένοι τον τροφοδοτούσαν με πληροφορίες για το έδαφος. Στα μέσα του 1915, πληροφορήθηκε ότι δυο από τα αδέρφια του σκοτώθηκαν στο δυτικό μέτωπο. Αποφάσισε να ασχοληθεί πιο ενεργά με τον πόλεμο.

Την ίδια χρονιά, ο σερίφ Χουσεΐν ιμπν Αλί της Μέκκας ζητούσε από τους Βρετανούς να τον ενισχύσουν χρηματικά να ξεκινήσει επανάσταση των Αράβων εναντίον της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Το 1916, προσπάθησε να αυτονομηθεί. Τον Ιούνιο, μπήκε επικεφαλής αραβικών φυλών και ξεκίνησε απελευθερωτικό αγώνα χτυπώντας τις τουρκικές συγκοινωνίες στο Σινά. Ο Λόρενς και ο διπλωμάτης σερ Ρόναλντ Στορς τον επισκέφτηκαν τον Οκτώβριο. Ο Λόρενς έγινε φίλος με τους γιους του Χουσεΐν, πρίγκιπες Αμπντουλάχ και Φεϊζάλ. Τον Νοέμβριο, ο Λόρενς έπεισε τους ανωτέρους του να χρηματοδοτήσουν αραβική

επανάσταση. Δεν ήταν εύκολο. Οι Άραβες ήταν διασπασμένοι και οι Τούρκοι, τον Δεκέμβριο, αναγνώρισαν τον Χουσεΐν, βασιλιά της Χετζάζης (περιοχής της Σαουδικής Αραβίας σήμερα, κατά μήκος της Ερυθράς Θάλασσας).

Ενώνοντας τις φυλές, ο Λόρενς και οι φίλοι του Άραβες πρίγκιπες ξεκίνησαν κλεφτοπόλεμο που ανάγκασε τους Τούρκους να απασχολούν στρατεύματα για την προστασία των τρένων και των λοιπών συγκοινωνιών τους. Θαρραλέος, παράτολμος και επίμονος, κέρδισε τον θαυμασμό των συμπολεμιστών του. Χτυπούσαν και αποχωρούσαν. Και κάποια στιγμή, με την επιμονή του, πείστηκαν να τον ακολουθήσουν σε μια προσπάθεια να πάρουν το απόρθητο ως τότε οχυρό της Άκαμπα. Διασχίζοντας την αραβική έρημο, χτύπησαν την πόλη από την ενδοχώρα και την πήραν στις 6 Ιουλίου 1917. Ο Τ. Ε. Λόρενς είχε αποκτήσει νέο όνομα: Ήταν ο «Λόρενς της Αραβίας».

Τον Νοέμβριο, μπήκε μεταμφιεσμένος στην πόλη Νταρ' Α για να κατοπτεύσει. Τον συνέλαβαν χωρίς να τον αναγνωρίσουν. Ο εκεί Τούρκος διοικητής ασέληγσε πάνω του. Κατόρθωσε να δραπετεύσει αλλά η εμπειρία του αυτή βάρυνε στη μετέπειτα συμπεριφορά του σαν μόνιμη ανοιχτή πληγή. Τον Δεκέμβριο του 1917, με τους Άραβες φίλους του πήρε την Ιερουσαλήμ. Η Βρετανία τον τίμησε για εξαιρετικές πράξεις και ο στρατός τον προήγαγε σε συνταγματάρχη.

Οι Βρετανοί διόλου δεν ενδιαφέρονταν για την χειραφέτηση των Αράβων. Ελπίζανε, όμως, ότι θα κατάφερναν ν' απασχολήσουν κάμποσα οθωμανικά στρατεύματα και ν' απαλλαγούν από την τουρκική πίεση. Όμως, ο Λόρενς δεν ήξερε από εγγλέζικη διπλωματία. Περνώντας τις αραβικές ερήμους, πολεμώντας συνεχώς, κατάφερε να συνασπίσει τους διαιρεμένους Άραβες σεΐχηδες σε ιερό πόλεμο. Εξορμώντας από απάτητα λημέρια, μπόρεσε όχι μόνο ν' απασχολεί τεράστιες τουρκικές δυνάμεις αλλά και να ελευθερώνει τα εδάφη, το ένα μετά το άλλο. Τον Οκτώβριο του 1918, θα έπαιρναν και τη Δαμασκό. Οι επιτυχίες του, όμως, άνοιξαν την όρεξη των Αγγλογάλλων.

Το 1917, ξεκίνησαν τη νικηφόρα πορεία τους στην κατεχόμενη Μέση Ανατολή. Τον Νοέμβριο, πήραν τη Γάζα. Τον Οκτώβριο του 1918, μπήκαν στη Δαμασκό. Οι Άραβες πανηγύρισαν την απελευθέρωσή τους από τους Τούρκους για να βρεθούν, πολύ σύντομα, κάτω από την αγγλική εντολή. Αναβίωση Αραβικής αυτοκρατορίας αποκλειόταν. Ο Λόρενς προσπάθησε να σώσει τα προσχήματα. Πρόσφερε στον σεΐχη Χουσεΐν τον θρόνο της Χετζάζης που ήδη είχε κερδίσει. Τον ανακάλεσαν στις 31 Οκτωβρίου 1918 και τον αποστράτευσαν τον Ιούλιο του 1919.

Επίλογος σε ένα δράμα

Στις διαπραγματεύσεις για την ειρήνη, μάταια ο Λόρενς προσπάθησε να βοηθήσει τους Άραβες φίλους του. Στις 8 Μαρτίου 1920, πρόσφερε στον φίλο του Φεϊζάλ τον θρόνο της Συρίας και στον Αμπντουλάχ (αδερφό του Φεϊζάλ) τον θρόνο του Ιράκ. Όμως, η αγγλογαλλική συμμαχία αλλιώς τα είχε κανονίσει. Οι Γάλλοι αναγνώρισαν την ανεξαρτησία του Λιβάνου υπό γαλλική προστασία και πήραν αντάλλαγμα τη Συρία. Φυσικά, λέξη δεν ήθελαν ν' ακούσουν για τον Φεϊζάλ. Οι Βρετανοί έστειλαν τον Αμπντουλάχ σπίτι του κι έκαναν τον Φεϊζάλ βασιλιά του Ιράκ. Όμως, οι Τούρκοι είχαν πάρει επάνω τους και ήταν έτοιμοι να χτυπήσουν το Ιράκ. Ο Λόρενς ζήτησε τη βοήθεια των συμπατριωτών του. Η αγγλική διπλωματία κινήθηκε πάλι, αλλ' αυτή τη φορά σε μονοπάτια, που είχε προβλέψει.

Με αιτία την εισβολή του Ντ' Ανούτζιο στο Φιούμε, στον μυχώ της Αδριατικής, και τα ιταλικά παιχνίδια γύρω από το θέμα αυτό, οι υπόλοιποι ισχυροί της Αντάντ είχαν ζητήσει και οι Έλληνες, από τις 2/15 Μαΐου 1919, είχαν ξεκινήσει τη μικρασιατική εκστρατεία. Η Αντάντ είχε επιδικάσει τη Σμύρνη στην Ελλάδα με τη συμφωνία ότι έπρεπε να παρθεί από τον ελληνικό στρατό, τον οποίο βοηθούσε. Οι ελληνικές νίκες έκαναν τους Τούρκους να ξεχάσουν για λίγο το Ιράκ και τον Λόρενς. Όταν ο Φεϊζάλ ισχυροποιήθηκε, άρχισε η αντίστροφη μέτρηση για την Ελλάδα.

Το 1921, Άραβες Βαχαβίτες μπήκαν στη Χετζάζη, έδιωξαν τον Χουσεΐν από τον θρόνο κι έκαναν βασιλιά τον αρχηγό τους, Ιμπν Σαούντ (1880-1953). Σταθερός έμενε μόνον ο Φεϊζάλ στον θρόνο του Ιράκ.

Στην Αραβία, τα πράγματα ακολούθησαν τον δικό τους δρόμο. Στα 1926, οι Βαχαβίτες κατέλαβαν και τη γειτονική τους Νετζντ, δημιουργώντας το κράτος της Σαουδικής Αραβίας. Ο βασιλιάς πια Φεϊζάλ πέθανε το 1933, στα 48 του χρόνια. Ο Λόρενς ήταν, τότε, στην Αγγλία, αξιωματικός του στρατού. Σκοτώθηκε, δυο χρόνια αργότερα (19 Μαΐου 1935), σε ένα ηλίθιο τροχαίο δυστύχημα, καθώς οδηγούσε τη μοτοσικλέτα του. Το βασίλειο της Συρίας έγινε ανεξάρτητο, το 1944 (σήμερα, είναι δημοκρατία). Της Ιορδανίας, το 1946, όπως και η δημοκρατία του Λιβάνου. Το βασίλειο της Υεμένης, το 1947. Στην Παλαιστίνη δημιουργήθηκε, στα 1948, το κράτος του Ισραήλ. Στα 1961, προέκυψε το σουλτανάτο του Κουβέιτ. Στο πρώην αγγλικό προτεκτοράτο του Άντεν, δημιουργήθηκε, το 1967, η δημοκρατία της Νότιας Υεμένης. Το 1971, επτά εμιρήδες της Ακτής των πειρατών

συνέπηξαν τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Ανεξάρτητα είναι το σείχάτο του Κατάρ, το σουλτανάτο του Ομάν κ.λπ. Η σαλαμοποίηση των Αράβων και το άφθονο πετρέλαιο στο υπέδαφος της Αραβίας βασανίζουν ακόμη την οικουμένη.□

(τελευταία επεξεργασία, 8.5.2009)